

Els pobles i les terres existeixen damunt la crosta del planeta. A més a més els pobles i les terres tenen un ressò en els llibres, perquè hi ha llibres de geografia que en parlen i encara més, hi ha autors que interpreten el caràcter de la gent que viu en aquells pobles, en aquelles comarques, i de tota aquesta vida i aquest palpitant dels cors de la gent en fan obres literàries.

Podríem dir que al moment de posar en lletres de motlle la realitat de les terres i dels homes d'unes comarques determinades hi ha diversos possibles enfocaments :

a) la geografia . Dir com són de muntanyoses o de planes unes terres, quins rius les travessen, quines poblacions importants hi ha i quins conreus o produccions se'n treuen.

b) la història : explicar, després d'haver consultat monuments documents i excavacions, com han viscut els homes en aquella terra i què hi han fet, quina ha estat la seva aportació a la història col·lectiva.

c) L'economia i la sociologia : què produeix aquella terra, com hi viuen els homes, si tenen escoles suficients, si hi ha immigració,

quins costums hi predominen, la força que hi té la llei i les tradicions, formes de vestir i menjar, contractes matrimonials, educació familiar...

d) la literatura . Explicar amb una mica d'ornamentació tot el que els tractadistes de geografia, història sociologia etc, haurien fet d'una forma seca, però interpretant-ho a través de la sensibilitat de l'escriptor, del poeta. Aleshores pot escriure's una novel·la, un llibre de proses o de poemes, una obra de teatre, un recull de narracions breus, unes memòries.

Per un llibre que podríem en certa manera incloure en el darrer apartat, he estat cridat avui a parlar-vos. El fet que en un important concurs literari el llibre a què faig referència i del qual sóc autor obtingués la segona puntuació i quedés qualificat de finalista, ha provocat que avui els organitzadors hagin aconseguit de fer-me aparèixer davant vostre a parlar-vos de la temàtica del llibre i de les pretensions que jo hi havia acumulat.

Per tant, és d'un llibre que vull parlar-vos, però no d'un llibre que no té res a veure amb vosaltres, sinó d'un llibre d'aquestes terres, d'un llibre de les comarques occidentals de Catalunya.

Feia temps que volia escriure sobre les nostres terres de ponent, perquè tot mirant la premsa, i mirant els llibres que a Catalunya es publicaven, gairebé mai no hi veia referències a l'Urgell, ni a la Segarra, ni a les Garrigues, ni gairebe a Lleida ciutat. Revistes tan llegides a tot el país com "Destino", escriptors de tanta valua com Josep Pla, com Joan Oliver, com Baltasar Porcel, no parlaven mai de Lleida ni de les seves terres.

Es evident que a la literatura catalana moderna hi ha una preponderància gran d'escriptors i escriptores de terres gironines i barcelonines. A terres de Lleida tenim pocs escriptors, modernament. En tot cas, alguns que n'hi ha viuen a Barcelona, no presenten temes relacionats amb la vida diària de les nostres comarques.

Vaig decidir-me a parlar de les terres de Lleida. Immediatament se'm plantejava la necessitat de pensar que de les terres de Lleida no en sabien gran cosa els barcelonins, la gent de Vic, de Ripoll, de les terres orientals, de la Panadella enllà. En saben tan poc, de les nostres comarques, que els fa l'efecte que són allunyadíssimes, i encara està de moda pensar que a les terres de Lleida la gent està endarrerida

i que són uns terrassans incultes. Que vens d'Arbeca ? és una frase que encara pot sentir-se per gent de barri a Barcelona. Els qui així parlen no han estat mai a Arbeca, mai a Bellpuig, mai a Rocallaura ni mai a Bell-lloc o Balaguer o La granadella. De tot això d'aquí, no en saben res de res.

Per què, no en saben res ? Les raons vaig haver de buscar-les molt enllà. Molt enllà en el temps. I cada vegada se'm feia més evident que l'expressió Catalunya Vella i Catalunya Nova tenia un sentit, que aquesta divisió corresponia a un fet real i històricament profund.

Si retrocedim cent cinquanta anys i contemplem aquestes terres hi veurem uns plans i uns tossals amb timons, unes sèquies -molt poques- als fondals, algun estany brut com el d'Ivars, i uns pobles terrosos, bastint amb tàpia. La gent és pobra, analfabeta, i treballen molt per obtenir molt poc. Depassant la Panadella, caient cap al Llobregat, hi veurem cent cinquanta anys enrera, una indústria desenvolupada, encara que avui ens semblaria antiquada, una ciutat -Barcelona- molt diferent dels pobles d'aquí i una vida més fàcil, també més escoles i també un comerç de maneres modernes, expansiu. També hi veurem més senyors, hi trobaríem una burgesia, amb cotxe de cavalls i torre d'estiueig...

Això era la Catalunya Vella. Allò que hem dit ^{abans}, la terra que avui veiem transformada pels regadius intenses, Lleida i les comarques de la vora, era la Catalunya Nova. La Catalunya Nova sempre ha anat més endarrerida en comerç i en indústria i en cultura, fins i tot en instrucció.

La cosa arrenca del segle X ! Del segle X. Després ho tornarem a explicar.

La Catalunya Nova, la nostra, endemés, quedava molt lluny de Barcelona i de Vic i de Granollers i de Girona. Nosaltres, els de les comarques de ponent, som a l'extrem de Catalunya, i la nostra influència s'acaba exactament a mitja Segarra. Ja no influim ni al Solsonès. En canvi influim dins de l'Aragó. Constituïm una segona terra catalana de ponent. També això arrenca de molt ençà, del segle XII !

I ara explicarem aquests conceptes de Catalunya Vella i Catalunya Nova. Per a fer-ho hem de recórrer a la història.

Catalunya, quan va ser envaïda pels moros, al segle VIII i IX ho fou quasi fins al Pirineu. Els moros avançaven des del sud i l'oest i els cristians que van quedar sota el domini sarraï van quedar també separats dels cristians que, muntanyes endins, a dalt del Pirineu, es van ~~van~~

veure lliures de les escomeses dels infidels. Aquests cristians lliures, però, van caure sota la protecció dels reis francs, concretament de l'emperador Carlemany, el qual va formar a tot el Pirineu una mena de comarca que en va dir La Marca Hispània. De mica en mica des de la Marca Hispània els cristians van començar a reconquerir terres i els ~~capitostos~~ capitostos d'aquests cristians van acabar essent independents de l'emperador francès. Això tenia lloc al segle X. Aquests capitostos van formar uns comtats. Són els antics comtats catalans d'Empúries, Roselló, Barcelona, Urgell, Pallars...Cerdanya. Tot això fou la Catalunya Vella, la més antiga, un país que s'anava organitzant i que parlava català quan en les nostres terres encara parlàvem àrab i els dialectes derivats del llatí que els cristians sotmesos als moros parlaven, o sia les variants del mossàrab. O sigui que la primitiva Catalunya com a tal s'acabava on hi havia la frontera amb els moros. Aquesta frontera variava, però podem dir que va estabilitzar-se pels volts de Tàrraga i Cervera, Camarasa, Agramunt ~~Camarasa~~ i Tremp.

Mentrestant, a la Catalunya Vella hi havia cultura, la cultura dels monjos de Cuixà, de Ripoll, de Sant Joan de les Abadesses, de Montserrat.

Es ben fàcil d'entendre que la Catalunya Vella, la més antiga, la de Girona i Barcelona i la Cerdanya i Empúries, no havia interromput el seu ritme de vida. Per exemple, no havia deixat d'ésser cristiana. Cristiana va ésser als darrers temps dels romans i cristiana en temps dels visigots. Les poblacions havien anat augmentant, i també s'havia anat poblant el camp, mitjançant el repartiment de terres que els reconqueridors havien anat fent i que donà origen al naixement dels masos o masies. Fixem-nos bé que aquí de masies no en tenim. Les cases aïllades que trobem a l'Urgell, per exemple, són antics molins o antics hostals o, en tot cas, masies modernes -entenent per modernes, cases del segle XVIII o XIX. El que ens falta aquí és la masia del segle XV, del segle XVI, del XVII, que abunda extraordinàriament a la Plana de Vic, al Solsonès, al Berguedà, al Vallès i al Gironès. Per tant, aquell ritme de vida no interromput de la Catalunya Vella va produir un concepte absolutament clar de la vida familiar, cultural econòmica. D'una banda les terres ermes que els reconqueridors van trobar a partir del segle IX i X van ser repartides als colons, els quals hi posaven a treballar uns pagesos, mitjançant pactes enfitèu-

tics o censals, i com que aquests censals podien redimir-se pel pagament, arribava un moment que naixien uns segons senyors, els habitants d'unapart de la propietat. Les cases de camp existents, quan al seu torn els qui hi vivien compraven el dret de propietat, esdevenien els masos, i els antics masovers es feren amos després de la guerra civil dels remences, a finals del segle XV i aleshores van ampliar les masies i en van fer cases gairebé senyorials. Però la terra entorn de la masia i la mateixa masia constituïen un tot; el nom de la finca, el nom del mas-~~era~~ el nom de la família: Can Xercavins, volia dir el mas Xercavins, la família Xercavins, la terra que entorn del mas tenien els Xercavins. Aquesta concepció unitària de la propietat, de la masia i de la família es transmetia al fill designat hereu, no sempre necessàriament el gran, sinó aquell que prometia més honestament i amb més seguretat conservar compacta la hisenda. En el seu defecte, la pubilla; i era tan important aquest fet que la pubilla hi hagué unes temporades, que estigué de moda que anteposés en els fills el seu cognom al del marit. Perquè no eren les persones que importaven, sinó el nom de la família.

Per tant la Catalunya Vella era una Catalunya tradicional, amb els

masovers o habitants dels masos , que amb el temps esdevingueren propietaris i donaren lloc a les modernes famílies del camp català a la Catalunya oriental. El naixement dels pobles fou més tardà, i sempre, aquells pobles, o gairebé sempre, han tingut agricultura, ramaderia i indústria. No és infreqüent, per la Plana de Vic i pel ~~domini~~ Ripollès, de trobar pobles aparentment rurals, però que són industrials , i la gent acut en una o dues grans fàbriques que els donen treball; l'agricultura que antigament els ocupava avui dia queda reduïda al petit hort o la petita parcel·la que l'home treballa els dies de festa o en acabar el torn de la fàbrica.

Tot això és radicalment ^{diferent} a la part de Catalunya que avui ocupem nosaltres. Aquí els romans establiren grans granges, que heretaren els àrabs; entre tots hem exagerat el valor dels sarraïns com mestres en regatges. Josep Lladonosa està establint amb força detall l'antiguitat de les sèquies del Segrià, i n'hi ha moltes que si que van ser perfeccionades pels àrabs, però ja existien segles abans. Els moros van anomenar les terres de la Llitera i del Segrià, des de les Garrigues en amunt, El Azeitún, o terra de les oliveres. Però a la vora dels rius hi feien sèquies per regar franges de terreny, i perfecciona-

Ven les que ja existien. El Pare Sanahuja, en parlar de l'Antiga Ciutat de Balaguer, ja ens diu que hi havien moltes alqueries (nom moro) o ferreginals, terra de farratges - trepadella, alfalfa...- i horta. I que la torre de l'horta corresponia exactament a la torreta de l'horta de Lleida.

L'Urgell era un cas diferent. L'Urgell era un desert, de terra molt bona, però que no es podia regar. No hi havia cases aïllades, sinó que la gent ocupava pobles molt menuts, -Tàrrega, Anglesola, Tornabous, La Guàrdia, Vilagrassa, Bellpuig, però vivien agrupats. Era una tendència de la gent d'aquí, possiblement producte d'una antiga explotació del camp comunitària, sota els monestirs primers que hi va haver, que tenien tots els habitants d'un poble empleats al camp, en les seves extenses propietats, i, per tant, vivint no pas sobre el mateix camp, sinó en un poblat veí. L'any que plovia, feien un collitot, i un escriptor de Lleida, del segle XVI, Francesc de Gelabert, deia, amb exageració, que un any de bona pluja l'Urgell produïa blat per a Catalunya per tres anys !

Els moros no van canviar res de tot això. La propietat la van repartir entre els seus cavallers, i els cristians hi treballaven. Hem de pen-

sar que, molt especialment al Pla de Lleida, des de Mollerussa cap a l'Aragó, comprnent-hi la ciutat del Segre, l'arabització fou total, i que els cristians que van quedar-hi ~~enpansa~~ tot just si podien viure comunitàriament; no foren excessivament molestats, però van perdre el contacte i la relació amb els altres cristians de la resta de la Catalunya lliure. Com que el domini àrab fou molt durable (més de tres cents anys) va desaparèixer fins i tot la llengua catalana primerenca, que parlaven cap al segle VIII, quan tingué lloc la invasió. Les famílies van mesclar-se i quan arribà el moment de la reconquesta els àrabs van fugir, o van morir en combat. I *d'* àrabs ho eren tots els habitants del pla de Lleida, i bona part de l'Urgell. Les nostres terres occidentals havien d'ésser repoblades, perquè hi havia quedat molt poca gent: alguns moros , alguns jueus...

Heus ací perquè la Catalunya occidental té tants de trets diferents de la Catalunya Vella : perquè és un país nou, un país que s'organitzava amb tres-cents anys de retard, un país que començava a ésser català al segle XII mentre que la Catalunya Comtal, la del Pirineu, i la de l'Est ja ho era des del segle IX o X.

Aquí hi havia pobles, no masies. Aquí la terra no era erma, com

ho havien estat les terres altes del Solsonès, de la Cerdanya, del Berguedà en temps de Guifred el Pilós. Aquí la terra ja era treballada, hi havia una agricultura organitzada pels moros, sinó que ara canviaria de propietaris la terra. Ara el comte Ramon Berenguer donaria les terres als principals cavallers que l'havien acompanyat: Els templers, el comte de Pallars i el comte d'Urgell, a més a més del bisbe. Aquests, immediatament, cridaren gent a repoblar, gent que venia de l'Urgell oriental, de la Segarra, del Solsonès especialment, i amb cartes de població que atorgava el comte de Barcelona s'establien en els pobles ja existents, ampliant-los i donant-los caràcter cristià; on hi havia hagut una mesquita hi hauria una església. Però les terres foren atorgades de tal forma que era molt legal de vendre-les de mil formes jurídiques diferents, i per això la propietat es va anar fragmentant, i com que Ramon Berenguer ja no volgué que aquí hi hagués feudalisme, no tinguérem a penes pagesos de remences ni mals usos. Els pobles sempre tenien un senyor, però era molt diferent dels senyors feudals de les terres de Vic, de Ripoll o de Girona: els senyorius més importants en terres occidentals eren religiosos: Poblet, Santes Creus, Templers, els Bisbats. Una base comercial es

va constituir immediatament, i la venda i revenda de terres permetia una diversificació de la propietat, i un accés de molta gent a aquesta forma de seguretat. Molts eren els qui treballaven terra dels altres, però també en tenien de pròpia, com avui passa. O sigui, que la Catalunya Nova va nèixer per repoblació, per substitució de la població mora per població cristiana i amb facultat de vendre, empenyorar, etc tot de predis i parcel·les, amb una base dinàmica, sense el pes d'unes propietats absolutistes com havien estat les de la Catalunya Vella, i que tants de mals de caps donaren als reis de la Confederació. Igualada i Vic hagueren d'alliberar-se de senyorius molt tardanament, mentre que Lleida, Tortosa o Fraga ja naixien al cristianisme de la Reconquesta sense a penes gravamen, amb règims municipals ben lliures.

Amb això la casa comtal i reial de Barcelona s'assegurava tota una terra que no crearia tants de conflictes per raó de la noblesa com a Barcelona, el Vallès, Igualada, Girona, etc... El poder que anava a ésser reial immediatament després de Ramon Berenguer i Alfons el Cast. ~~no~~ volia tenir les mans lliures. Els habitants se'n beneficiaven

Si, comparat amb Castella, el règim de relació senyor-vassall era a Catalunya molt més benigne, sense la presència ominosa del "señor de horca y cuchillo", també dins de Catalunya les terres occidentals tingueren més llibertat, a nivell popular, que no les orientals, perquè aquí gairebé no hi hagué feudalisme, com hem dit, si exceptuem alguns aspectes ~~derivats del~~ ^{derivats del} ~~senyoriu~~ ^{senyoriu} de l'Església. Mentre que els mals usos perpetuats per terres orientals donaren origen a la guerra dels pagesos remences, i a dramàtics episodis que només resolgué del tot el sentit polític de Ferran el Catòlic.

Aquestes diferències en el règim de propietat, en la llibertat de comprar i vendre, en el sentit democràtic que prenia la societat aquí, una societat on tothom era nou vingut, on no hi havia record de grans famílies privilegiades ni de senyors abusius, donaren origen a un tipus de caràcter personal ben definit: un caràcter orgullós. Un caràcter del qual participem tots els homes de la Catalunya occidental per molt que ho volguem dissimular: "Si tens més, sopa dos camins" és la manifestació del rei al cos. L'individualisme, perillós alguns cops, ja deu provenir, en la seva forma exagerada, d'aquells primers repobladors de les terres occidentals que els semblava que no devien

res a ningú, que tenien un horitzó de vida molt ample, com tenien
amples els horitzons físics, col.locats com estaven dempeus sobre
una terra ampla sense fites, no encaixonats dins la Catalunya Vella,
plena de turons, de vegetació, on les postes de sol no tenen la mag-
nitud i la durada ^{llarga, pintada de vermell} ~~larga~~ i or que tenen aquí.

La duresa del clima de la Catalunya occidental trobà en el pagès
el tipus més adequat per a suportar-la : molt més que no ho hauria
estat un simple industrial. Treballar per necessitat la terra en les
condicions antigues volia dir trempar el cos i l'esperit en les ad-
versitats atmosfèriques més pesades, amb la collita sempre a l'encant
i sense els grans regadius moderns.

Endemés, hi havia un altre factor, negatiu, derivat de la duresa de
la vida en aquests plans : era l'emigració. Gent de terres lleidatanes
foren els qui en ple segle XIII anarem amb Jaume I a repoblar Valèn-
cia ; els de la muntanya baixaven a establir-se al pla, i els del
pla, a cada adversitat històrica, emigraven cap a la costa. Aquest
moviment es repeteix encara avui. Les nostres plataformes terrals
són això : plataformes, d'on els homes van a treballar en altres in-
drets, ~~majorment~~ majorment a la costa. Així, la nostra societat no està mai
estabilitzada.

Aquest factor ha pesat moltíssim en algunes debilitats de la nostra societat occidental : no hem tingut una generalitat de famílies estabilitzades, i no hem tingut tampoc culturalització. Que no hàgim tingut culturalització malgrat l'existència d'una Universitat a Lleida és quelcom greu. Però no en vam tenir perquè la Universitat portà una vida molt més migrada que no sembla de portes enfora, i perquè ja hem al·ludit a l'emigració constant i a la pobresa dels plans occidentals, que si no hi havia un any realment bo, obligaven a menjar quatre cols i quatre naps. "Cols i Naps i Xirivies" pot ésser una expressió d'aquestes originades per l'humor negre que de la fam es deriva.

Terra pobra, endarrerida culturalment, que no es defensava més que amb cereals de secà. Un pagès actual entendrà molt bé com devien ser les dificultats de supervivència. El Pla d'Urgell era l'única gran plana de Catalunya: quan aquí no hi havia blat es passava gana aquí i a la resta del país: i això durà tota l'Edat Moderna. Durant el període de la Guerra dels Segadors, el Virrei de Catalunya escrivia a Madrid : el 1576 : en nostres temps han crescut tant les esterilitats i falta d'aigües en dit Pla d'Urgell i Ribera de Sió que manifesta-

ment se veu haver-se despoblades moltes cases i les viles i llocs ésser molt amoïnats i destruïts "

L'organització ja antigament enfortida de la Catalunya Vella li donava un avantatge. Estava més ben comunicada: era fàcil anar de Vic a Barcelona, de Granollers o de Caldes de Montbui o de Martorell fins a Mar, la ruta cap a Girona estava concorreguda i tot plegat aquèlla gent es consideraven ^{dius} un país ordenat i establert fermament. El comerç se'n beneficiava i la importació de mercaderies era planera. A l'occident, a les nostres terres, fins i tot quan es collia gra, era difícil de vendre'l. Don ~~de~~ ^{Alexandre} d'Alentorn, un noble de poennt es trobà, en fer-se hereu, que tots els seus ingressos provenien del blat...I si no collia què ? Diu ell mateix : "La tierra de Urgel... es tan de azar que se deja de coger muchos años, y quando se coge no se vende sino con gran dificultad"

Exportar gra era difícil, i molts anys se n'havia d'importar de Sicília. A vegades els grans comerciants de llevant, de Barcelona i de la costa, n'importaven perquè resultava més barat que no comprar-lo ^{aquí} i transportar-lo des de l'Urgell. A l'Urgell, doncs, si ja els propietaris es queixaven, què havia de fer el poble treballador ?

Cal afegir-hi que, en una societat tan miserable, les guerres i les pestes deixaven un róssec molt més dramàtic que en terres pròsperes. Tant més que pestes i malalties solien venir acompanyades d'anys de pobresa i sequera absoluta. ~~Entre~~ Entre els anys 1627 i 1630 a Cervera van tenir collites pobríssimes i una pesta. Aquestes epidèmies, aleshores, eren tràgiques: la gent moria, els camps no es cultivaven, ni tan sols els horts, per raó que tothom estava malalt, A l'Arxiu Històric de Cervera es conserva un text d'aquella època prou impressionant: "La gent estava molts dies que no menjaven sinó herbes, i venien ací tots macil.lents, negres, pàl.lids i tots difunts, que causava llàstima el mirar-los... En lo camp patien terriblement, tant que la majoria se sustentaven amb garrofes i llegums...". Al llarg dels segles, aquestes diferències entre la Catalunya Vella, que també patí fams i pestes, però es refeia més aviat, i, endemés, tenia més habitants, més comerç, estava més oberta al món -i la Catalunya Nova, més tancada, més oblidada, amb una aristocràcia escassa i una economia bàsicament cerealística, es feren cròniques. La diferència existeix encara avui, i és només ara que nosaltres, els de

la Catalunya occidental o poentina ens comencem a deixondir. Tot just fa cent anys que reguem les 60.000 o 70.000 hectàrees que constitueixen la base de la nostra relativa prosperitat actual. Tot just fa vint anys que, d'una manera general, la nostra quitxalla accedeix al l'ensenyament mitjà, tot just fa deu anys que la dona de l'occident ha deixat d'anar al tros, de manera general, tot just fa cinc anys que l'automòbil s'ha generalitzat als pobles petits...

Per tant, també la modernització, l'entrada en ~~en~~ el confort i el joc de la dinàmica còmoda i affluent dels nostres temps ha estat un fenomen d'aparició recent. No podem, encara dir, que hem atrapat els qui van al davant: som com els corredors ciclistes, que penosament proven d'atrapar els escapats. Ara bé, els atraparem.

Quan els hàgim atrapat, quina serà la nostra manera d'incidir en la problemàtica general del país? Vull dir, quina fesomia aportarem al conjunt? Imaginem que ja hem cobert les etapes econòmiques que ens falten, entre les quals la més important és la de la industrialització, i la de l'aparició de nuclis urbans més importants que no els que tenim ara. Aleshores, com orientarem els nostres esforços?

Una més gran indústria no és possible, però, amb la gent que tenim. Vull dir amb la quantitat de gent que tenim : Les nostres comarques són, excepte el Segrià, les més despoblades de Catalunya. En tota la zona administrativa que té per capital Lleida no hi ha més que una ciutat que ~~no~~ depassi els 10.000 habitants. Una sola : Balaguer. Això vol dir que les nostres comarques són plenes de pobles i viles de 3.000, 4.0000 habitants, o de molt menys. Com hem de disposar de gent suficient per a una indústria ? Hauran de venir immigrants. Com va passar a Barcelona i a l'Area Metropolitana. Els assimilarem ? On és la nostra força creadora ? Jo entenc que fins ara hem tingut força per resistir, no força per a crear, si exceptuem aquesta semi-creació que ha estat la fruita, resultat d'una adaptació de conreus, en definitiva. A l'hora de crear nous motors de vida social, si ara ja tenim una vida social migrada, com els engegarem ? Ens cal una culturalització més gran, i per culturalització entenc tant els estudis com l'aprenentatge de la vida ciutadana, la discreció, el fre, la disciplina col.lectiva, el treball en equip, al qual els nostres homes agrícoles tan poc inclinats se senten. Tot això caldrà fer-ho, i caldria fer-ho

abans que no es produís la transformació econòmica, abans que no ens trobéssim rics però no cultivats, pròspers però sense facultats crítiques i ordenadores, tan provincians com sempre però carregats de diners.

Imaginem, en efecte, que, finalment, les aigües de l'Ebre són portades a Catalunya, que amb això s'equilibra la necessitat actual de transportar fora del sector lleidatà la gran massa d'energia elèctrica que produeixen les nostres centrals de muntanya; imaginem que es vivifiquen les Garrigues i La Segarra i que, arribada a la saturació l'àrea barcelonina -perquè després de la crisi econòmica-industrial d'ara ha de venir una nova etapa d'expansió -... Aleshores, les indústries començaran a pensar a traslladar-se cap a l'occident. I vindran aquí i s'hi instal·laran. On és el nostre aprenentatge de col·locació de capitals? On podrà ésser la nostra participació fora de cedir terrenys? On són els nostres titulats superiors en ciències econòmiques? On és el mínim de vivacitat i de cosmopolitisme, d'aire internacional, que cal per intervenir en el món dels executius, dels grans crèdits, dels viatges internacionals i dels consells de gerència?

Es possible que ,en un termini curt, els nostres homes es preparin. Però seria més encertat que ho fessin en un termini suficientment llarg i reposat. Des d'ara.

La nostra economia encara és una economia tancada, els nostres mercats són mercats de comarca, la qual cosa està molt bé, però no és prou.

I no és prou perquè tots aquests mercats incideixen només en zones al seu torn tancades, econòmicament, acontentables amb la mentalitat de taulell i negoci individual. Tot això ha d'esborrar-se, i cal anar més enllà. Però la preparació bàsica cultural és imprescindible. Es molt meritori que els nostres fills estudiïn, però ho serà molt més que a la terminació dels estudis els poguem oferir ja un principi de vida social més satisfactòria que la que fins ara ens ha catalogat, exageradament, com gent molt provinciana o comarcana.

No crec que la nostra gent sigui ni més intel·ligent ni menys que els altres catalans. Potser tenen més força primària i tot, són menys tous i més lluitadors, més resistents, com correspon a tot país interior en relació amb la costa. Això, aquestes qualitats caldrà posar-les en joc a nivell de cada dia, en la lluita per un futur complicat i inevitable.

Jo no voldria acabar sense un petit himne d'esperança. Es ben cert que les nostres comarques han estat tingudes com les més pobres, i les menys culturalitzades de Catalunya: avui el procés ja no es veu tan clar. Els passos que anem donant són cada vegada més segurs. Hem conegut una època breu, fulgurant, de prosperitat, però ara cal assegurar aquesta prosperitat, em sembla a mi, cap a una compensació de la gran producció agrícola amb unes creacions industrials i una xarxa comercial que de veritat penetri Catalunya enllà i Espanya endins. No vol dir res definitiu que les comarques lleidatanes elles soles, tinguin gairebé el mateix nombre de tractors que totes les altres de Catalunya ; que en recol.lectores també, que el volum de fruita hagi crescut -alarmantment- en deu anys. Que produïm més de tres vegades més de panís que la resta de Catalunya, ni que tinguem un trenta per cent de tota la terra útil regada enfront del 8 o del 10 per cent de la resta de comarques catalanes. La realitat és que encara dediquem a l'agricultura estricta la major part del terreny, que no tenim ciutats grans, que disposem d'un migrat nombre de gent amb carrera , que sofrim una emigració molt forta, que els qui es queden treballen directament la terra i constitueixen el 22,1% de la població catalana.

Però això, que podria tornar a semblar pessimista, és optimista perquè darrera aquestes xifres hi ha la realitat d'un país encara nou, on quan s'hi creïn indústries seran indústries rentables, totalment modernes, a punt de produir productes actuals : on les disposicions de terrenys són magnífiques, on les vies de comunicació han millorat i milloraran sense arribar als embussaments de les zones superpoblades. On la fidelitat a la terra és primària, però sentida, on la gent encara no s'ha desarrelat de les realitats naturals i les sent i les assimila. On no podem dir que el nostre jovent sigui un jovent desorientat, sinó progressiu i serà alhora, per ara.

Endavant, comarques de ponent. Comencem l'ofensiva. A modernitzar-nos, a saber extreure, de la riquesa actual, només comptabilitzable en compte corrent, una riquesa ulterior, dinàmica, base indispensable per a una culturalització i una participació en el món. No solament esborrarem les diferències entre Catalunya Nova i Catalunya Vella sinó que aquesta Catalunya Nova potser marcarà la pauta i obrirà el camí per a totes les terres del país. Esperem-ho, però esperem-ho de cara a la feina.